

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 17203/2023
20.06.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ... – ..., чији је пуномоћник Владимир Путник, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Привредни суд у Београду, чији је законски заступник Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 89/22 од 07.09.2022. године, у седници одржаној 20.06.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 89/22 од 07.09.2022. године.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду Прр1 62/2020 од 03.12.2021. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, исплати 1.158.508,00 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године до исплате. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати 135.750,00 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гжрр 89/22 од 07.09.2022. године, која је исправљена решењем од 13.10.2022. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев којим је тражено да се обавезе тужена да тужиоцу на име накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року исплати 1.158.508,00 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године до исплате. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде, тако што је обавезан тужилац да туженој на име трошкова првостепеног поступка исплати 45.000,00 динара. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац да туженој на име трошкова другостепеног поступка исплати 18.000,00 динара. Ставом четвртим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане одлуке у смислу члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11... 18/20 и 10/23 – други закон), Врховни суд је утврдио да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоцу је решењем Привредног суда у Београду Р4 Ст 1041/18 од 28.06.2018. године, исправљеним решењем истог суда од 23.07.2018. године, утврђена повреда права на суђење у разумном року у стечајном поступку, отвореним над стечајним дужником, послодавцем тужиоца „Индустијом котрљајућих лежајева“ АД Београд, решењем истог суда Ст 4155/10 од 22.10.2010. године. Тужилац је благовремено поднео пријаву потраживања према стечајном дужнику због неисплаћених зарада у периоду од 01.08.2001. до 22.10.2010.године, у вези којих је издејствовао извршну исправу-пресуду Првог општинског суда у Београду П 6810/10 од 01.10.2010. године, и тужиоцу је признато потраживање у износу од 1.158.508,00 динара које је сврстано у трећи исплатни ред. Потраживање тужиоца није намирено у стечајном поступку. Стечајни дужник је пословао са већинским друштвеним капиталом до 28.12.1999. године, од када је над истим започет поступак својинске трансформације који је окончан дана 15.11.2001. године, када је приватизован тако што је држава располагала акцијама са 41,50% у виду акција у власништву Акцијског фонда Републике Србије, Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених и Фонда за развој, које акције је продала на београдској берзи закључно са 29.07.2005. године, док је у власништву Акцијског фонда остало непродато 0,55% акција. По окончању поступка приватизације, решењем Владе РС од 07.02.2002. године („Службени гласник РС“, бр. 7/01 од 11.02.2002. године), на основу члана 3. и 3а. Уредбе о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа, суспендовани су сви органи у предузећу „ИКЛ“ Београд, па је Влада именовала Одбор који ће обављати функцију суспендованих органа управљања и вршиоца дужности директора који ће обављати функцију суспендованог пословног органа. На дан отварања стечајног поступка стечајни дужник није био привредно друштво са претежним друштвеним односно државним капиталом.

Код овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио тужбени захтев, налазећи да је тужена одговорна за штету коју је услед повреде права на суђење у разумном року претрпео тужилац и обавезао тужену на исплату траженог износа на име имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку који се води пред Привредним судом у Београду Ст 4155/10, применом одреде члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року. Ово с тога што послодавац тужиоца није био независан привредни субјект од државе, услед чега се немогућност наплате признатог потраживања из радног односа може довести у везу са контролом државе над наведеним предузећем и утврђеном повредом права на суђење у разумном року, те да постоји узрочна веза између штетне радње тужене и штетне

последнице јер тужилац своје право из радног односа није остварио управо због неразумно дугог трајања стечајног поступка.

Другостепени суд је побијаном пресудом, преиначио првостепену пресуду тако што је тужбени захтев тужиоца одбио као неоснован применом одредбе члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року, имајући у виду да је предмет спора накнада имовинске штете коју је тужилац претрпео због повреде права на суђење у разумном року у поступку стечаја над предузећем „ИКЛ“ Београд, а потраживање тужиоца датира из периода од 01.08.2001. године до 22.10.2010. године, када је држава имала мањински удео у капиталу друштва (41,50%), да на дан отварања стечајног поступка стечајни дужник није имао већински друштвени капитал, па не постоји узрочно –последична веза између радњи тужене и штете причињене тужиоцу, па самим тим ни одговорност тужене у конкретном случају.

По оцени Врховног суда, пресуда другостепеног суда заснована је на правилној примени материјалног права.

Одредбом члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник РС“ бр. 40/15), прописано је да странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року, у року од годину дана од кад је стекла право на правично задовољење (став 1.). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3.).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019.године), тако да у погледу извршних дужника који не спадају у наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочно-последичну везу између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања стечајног поступка за наплату имао довољно средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим законом о извршењу.

Наиме, када се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом ненамиреног потраживања у висини признатог

потраживања у стечајном поступку. Један од таквих случаја би био и код предузећа која су основана са већинским друштвеним или државним капиталом, код којих је започет поступак приватизације, али због тога што је донетим законима и њиховим изменама и допунама Република Србија континуирано вршила продужење утврђених рокова за приватизацију, објективно је онемогућило благовремено и делотворно намирење потраживања према субјекту приватизације са већинским друштвеним и државним капиталом. Тако је Закон о својинској трансформацији („Службени гласник РС“, бр.32/97), односно први Закон о приватизацији („Службени гласник РС“, бр.38/01) након доношења у више наврата мењан, а одредбом члана 20ж став 1. Закона о приватизацији („Службени гласник РС“, бр.38/0... 119/12)) је прописано да се од дана доношења одлуке о реструктурирању до дана доношења одлуке о окончању реструктурирања не може против субјекта приватизације, односно над његовом имовином, одредити или спровести принудно извршење, нити било која мера поступка извршења ради намирења потраживања. Због тога што је законским решењем објективно онемогућила извршење судских одлука којима су запосленима била призната и досуђена потраживања из радног односа према послодавцу са већинским друштвеним, односно државним капиталом, Република Србија је објективно одговорна за штету коју су они претрпели. Сагласно пракси Европског суда за људска права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/17 од 24.01.2019. године).

У конкретном случају, према утврђеном чињеничном стању поступак приватизације послодавца тужиоца „ИКЛ“ Београд, је започет 28.12.1999. године, а окончан 15.11.2001. године пре доношења Закона о измена и допунама Закона о приватизацији („Службени гласник РС“, бр. 123/07), па не постоји узрочно-последична веза између деловања Републике Србије, у смислу донетих закона којима су продужавани утврђени рокови за приватизацију и онемогућавања извршења судских одлука ради намирења потраживања у односу на субјекта приватизације. Код изнетог, иако се део потраживања тужиоца (за период од 01.08.2001. године до 15.11.2001.године) односи на период пре окончања поступка приватизације, тужилац није доказао да су та потраживања била предмет правноснажних и извршних судских одлука које су без његове кривице остале неизвршене. У сваком случају, у време покретања стечајног поступка (2010.године), иако су и та потраживања призната тужиоцу стечајни дужник није био лице које је пословало са већинским друштвеним или државним капиталом.

Када је реч о потраживању тужиоца из радног односа, која према утврђеном чињеничном стању, потичу из периода након окончања поступка приватизације послодавца (од 15.11.2001. до 22.10.2010.године), послодавац тужиоца „ИКЛ“ је у то време, као и у време покретања стечајног поступка (2010.године) био предузеће са већинским уделом приватног капитала. Тужилац није био у могућности да наплати своје потраживање (укупно пријављено) према свом послодавцу у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25/97 од 16.06.1997... 43/09), на основу које је донето

решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30.11.2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31.12.2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Како тужена није остваривала фактичку контролу над послодавцем тужиоца у време отварања стечајног поступка јер предузимање мера за отклањање и ублажавање санкција међународних организација није било од утицаја на власничку структуру ИКЛ-а у смислу институционалне зависности предузећа од државе, правилан је закључак другостепеног суда да у овом случају не постоји објективна одговорност тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, као ни узрочно-последична веза између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, због чега се неосновано ревизијом указује на погрешну примену материјалног права.

Правилна је и одлука о трошковима парничног поступка јер је донета правилном применом одредбе члана 153. став 1, 154, 162. и 165. став 2. Закона о парничном поступку.

Из изложених разлога, Врховни суд је одлуку као у изреци донео применом одредбе члана 414. став 1. ЗПП.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац,с.р.**

**За тачност отправка
заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**